

Pamięć i wspomnienia

Memory and memories

Streszczenie: Artykuł prezentuje sylwetkę Profesora Brunona Synaka – wybitnego naukowca, badacza, który zajmował się między innymi socjologią starości i gerontologią społeczną. Zostały w nim przedstawione osiągnięcia zawodowe i naukowe Profesora, a także Jego kariera naukowa za granicą. Artykuł ukazuje Go również jako człowieka potrafiącego współpracować, wspierać innych w rozwoju naukowym, inspirować do pracy badawczej.

Słowa kluczowe: gerontologia społeczna, socjologia starości, codzienność w chorobie i cierpieniu

Summary: The article presents the profile of Professor Brunon Synak, an outstanding scientist and researcher who focused on the sociology of aging and social gerontology, among other topics. The article presents his professional and scientific achievements and his international academic career. The article also portrays Professor Synak as someone who can collaborate, support others in their scientific development, and inspire them to do research.

Keywords: social gerontology, sociology of aging, everyday life in illness and suffering

Profesor Brunon Synak to wybitny naukowiec, zaangażowany badacz, ale i „zatroskany roztropnie” – jak sam mawiał – działacz w sferze publicznej. Dla środowiska naukowego socjologów i gerontologów w Polsce był postacią wyrazistą, o olbrzymim potencjale naukowym, bardzo znaczącym dorobku w obszarach, w których się specjalizował, i wielkim autorytecie.

Urodził się w miejscowości Podjazy na Kaszubach, w 1943 roku, jako najmłodszy spośród siedmiorga rodzeństwa (czterej bracia i dwie siostry). Tam też ukończył szkołę podstawową. Naukę kontynuował w Liceum Pedagogicznym w Kościerzynie. Po roku pracy w charakterze nauczyciela w Szkole Podstawowej w Borku Kamiennym rozpoczął naukę w Studium Nauczycielskim Wychowania Fizycznego w Gdańsku. Po ukończeniu SNWF-u rozpoczął studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku na kierunku pedagogika. W trakcie studiów interesował się szczególnie metodologią nauk społecznych oraz socjologią religii, a działalność w Naukowym Kole Socjologii pozwoliła mu nie tylko na badanie otaczającego świata, ale i refleksję, aby go kształtować i zmieniać. Pracę magisterską, zatytułowaną *Drogi życiowe młodzieży wsi Podjazy*, napisaną pod kierunkiem prof. Bolesława Maroszka, obronił w 1968 roku. Po ukończeniu studiów Brunon Synak podjął pracę w Gdańskich Zakładach Radiowych „Radmor” jako socjolog zakładowy. Po rocznym „radmorskim” epizodzie rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1973 obronił pracę doktorską poświęconą problemom starych rolników, napisaną pod kierunkiem prof. Stefana Nowakowskiego. W tym samym roku, już jako doktor, podjął pracę w Uniwersytecie Gdańskim i był z nim zawodowo związany do końca swojego życia.

W 1983 roku uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego, na podstawie oceny dorobku naukowego oraz pracy *Migracja i adaptacja ludzi starych do środowiska miejskiego*, zaś 27 grudnia 1993 roku z rąk prezydenta RP otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych.

Funkcję kierownika Zakładu Socjologii Ogólnej w Instytucie Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG sprawował od roku 1989 przez ponad dwadzieścia lat. W latach 1984–85 był prorektorem UG do spraw studenckich, a od 1990 roku, przez dwie kadencje, prorektorem UG ds. kształcenia.

W pracy naukowej Profesora Brunona Synaka widać dwa główne obszary zainteresowań: gerontologię społeczną, a bardziej konkretnie socjologię starości, oraz problemy tożsamości etnicznej i regionalnej rozpatrywanej najczęściej na przykładzie kultury Kaszub i Pomorza. Jak szczerze napisał: „zawsze przejawiałem silną więź emocjonalną z kaszubsko-pomorskim regionem, jako osoba od pokoleń tu zakorzeniona. Ta okoliczność dodatkowo [...] zobowiązuje do wyteżonej pracy na rzecz tej ziemi i jej mieszkańców”.

Innym, równie istotnym, obszarem Jego pracy naukowej były badania związane z transformacją ustrojową. Profesor Brunon Synak jako wybitny autorytet naukowy był postacią bardzo znaną i cenioną w świecie nauki nie tylko w Polsce, ale i poza jej granicami. Współpracował z naukowcami ze Stanów Zjednoczonych, Finlandii, Wielkiej Brytanii i Niemiec.

Opublikował około 250 prac naukowych. Pierwszą książką, stanowiącą zmienioną wersję Jego pracy doktorskiej, były *Problemy starych rolników*, wydane w 1976 roku. Inne wybrane prace, to: *Migracja i adaptacja ludzi starszych do środowiska miejskiego* (1982), *Młodzi emeryci* (1987), *Kaszubska tożsamość. Ciągłość i zmiana* (1998), *Polska starość* (2002).

Chcę też wspomnieć o wyjątkowej, bardzo osobistej, Jego książce – *Moja kaszubska Stegna*, która ukazała się w 2010 r., gdzie wątki autobiograficzne powiązał z własną refleksją nad losami Kaszubów od czasów zakończenia drugiej wojny światowej po współczesność. Z wielu rozmów przeprowadzonych z Profesorem wiem, że intensywnie pracował nad kolejną książką, która miała być zwieńczeniem Jego naukowych refleksji splecionych z przeżywaniem codzienności w chorobie i cierpieniu. Jako człowiek obdarzony wieloma darami, człowiek wierzący, o wyjątkowej „wyobraźni socjologicznej”, mocno doświadczony w ostatnich latach cierpieniem, najlepiej rozumiał, co dzieje się z człowiekiem, jeśli przychodzi czas choroby, a on sam występuje w roli chorego. Miał potrzebę, a może nawet pragnienie, aby swoimi przemyśleniami na temat sensu, a może bezsensu, cierpienia podzielić się z nami. Jego nieprzeciętne zdolności, olbrzymi potencjał naukowy i doświadczenie życiowe pozwalały na powstanie wybitnego dzieła. Przeszkodziło niestety zdrowie – odszedł za wcześnie. Zmarł 18 grudnia 2013 roku w Gdańsku.

W 1985 roku Profesor Brunon Synak został członkiem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, a przez dwie kadencje (1998–2004) był jego prezesem. W czasie kierowania zrzeszeniem dążył do tego, aby elementy kaszubskiej kultury i języka były obecne podczas nabożeństw i liturgii. Udało się tego dokonać przy wsparciu arcybiskupa gdańskiego Tadeusza Goćłowskiego. Jednym z ważniejszych działań tych kadencji było przejęcie na własność przez zrzeszenie budynków Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego w Wieżycy i Starbieniu oraz utworzenie Fundacji „Kaszubski Uniwersytet Ludowy”.

W 1998 roku został wybrany do nowo utworzonego Sejmiku Województwa Pomorskiego. W 2002 r. uzyskał reelekcję na II kadencję. Objął wówczas funkcję przewodniczącego sejmiku. Stał się inicjatorem działań podkreślających dziedzictwo i różnorodność województwa i apelował, abyśmy potrafili różnić się pięknie. W roku 2006 został wybrany na III kadencję i po raz kolejny objął funkcję przewodniczącego.

Rok 2010 był dla Profesora Brunona Synaka bardzo znaczący. Podjął decyzję o wycofaniu się z działalności politycznej. Postępująca choroba była tylko jednym z motywów. „Decyzję o wycofaniu się z życia politycznego – pisze Profesor Brunon Synak – podjąłem – niezależnie od późniejszych problemów zdrowotnych – jeszcze przed jej rozpoczęciem. Uważam bowiem, że żadnej roli nie można przeciągać w nieskończoność – tym bardziej roli politycznej. Trzeba ustąpić miejsca *młodszym w momencie, który nie wynika z konieczności, lecz ze świadomego wyboru*”. Za zasługi na rzecz województwa pomorskiego 28 marca 2011 roku został nagrodzony Honorowym Wyróżnieniem przez kapitułę i radnych sejmiku.

Za wybitne zasługi dla rozwoju samorządu terytorialnego w Polsce, za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej, postanowieniem prezydenta Bronisława Komorowskiego z 8 listopada 2010 roku, odznaczono Go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Za działalność na rzecz rozwoju i podniesienia znaczenia kaszubskiej tożsamości został w 2008 r. uhonorowany przez Zarząd Główny Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego Medalem im. Floriana Ceynowy „Budziiciel Kaszubów”.

Profesor Brunon Synak był również zaangażowany w prace Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. W latach 1988–1989 pełnił funkcję przewodniczącego Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Jeśli natomiast chodzi o Polskie Towarzystwo Gerontologiczne, to przez wiele lat był członkiem Zarządu Głównego, liczącym się kandydatem na przewodniczącego Zarządu Głównego PTG. Jednak, ze względu na liczne obowiązki zawodowe, nie podjął się pełnienia tej roli. Był natomiast aktywnym członkiem zarządu. Za zasługi na rzecz PTG Zarząd Główny, na zjeździe w Poznaniu w roku 2013, przyznał Profesorowi Honorowe Członkostwo Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. To tylko niektóre obszary Jego zainteresowań i zaangażowania.

Na koniec chciałabym odnieść się jeszcze do jednego wątku, który dla mnie ma szczególny charakter. Tak się w moim życiu szczęśliwie poukładało, że moje drogi naukowe splotły się na wiele lat z drogami Profesora Brunona Synaka. Jestem z tego bardzo dumna i poczytuję sobie to za zaszczyt. Dziękuję losowi, że miałam szczęście „dorastać naukowo pod skrzydłami” Pana Profesora. Wypromował mnie jako pierwszego swojego doktora socjologii. Niezapomniana i bardzo rozwijająca była także praca zespołowa w ramach projektu Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego, którym wówczas kierował, a ja byłam jednym z jego głównych wykonawców. Pokłosem ponad 3-letniej współpracy było przygotowanie książki pt. *Polska starość*, która ukazała się drukiem w 2002 roku. Liczne spotkania, wiele interesujących dyskusji, wzmożona praca i dyscyplinowanie przez

Profesora, by dotrzymać terminów, jeszcze bardziej rozwijały i integrowały zespół. Naszą współpracę można by podsumować słowami tej oto piosenki: *To były piękne dni*.

Z troską – jak zawsze – patrzył na moje dalsze poczynania naukowe. W przewodzie habilitacyjnym oceniał – jako recenzent – mój dorobek naukowy. Nie zdarzyło się, aby Profesor Brunon Synak, poproszony o pomoc, kiedykolwiek jej odmówił. Jako jeden z nielicznych w Polsce, bardzo kompetentnych, z posiadaną specjalnością *gerontolog społeczny*, recenzował naszą książkę na temat przemocy, przygotowaną w ramach grantu badawczego.

Z rozrzewnieniem wspominam także uroczystości jubileuszowe w Białymstoku z okazji 80. rocznicy urodzin i 55. rocznicy pracy naukowej Profesora Wojciecha Pędicha, które Profesor Brunon Synak uświetnił swoją obecnością i wygłoszoną, zapadającą w pamięć i serca, laudacją.

Wspominam Profesora Brunona Synaka z ogromnym żalem, bo był to człowiek mądry, o wysokiej kulturze osobistej, życzliwych intencjach, oddany sprawie, ale też wymagający. Któregoś razu w rozmowie telefonicznej zapytał mnie: „Czy chciałabyś przeczytać tekst, który napisałem z okazji otrzymania Honorowego Wyróżnienia «Za zasługi dla województwa pomorskiego»?”. „Tak, z chęcią” – odpowiedziałam. Tekst, liczący niemal 3 strony, czytałam wielokrotnie, stale do niego wracam i wracać będę, bo odnalazłam w nim część Profesora, który – za Plutarchem – tak oto przemówił: „Przecież nie same nasze ręce, ani nogi, ani siła ciała są bogactwem i częścią państwa, lecz przede wszystkim dusza i to, co w niej piękne, a mianowicie sprawiedliwość, umiarkowanie i mądrość”.

Obiecuję, Panie Profesorze, Drogi Brunonie, że nie tylko ja, ale i moi uczniowie, i całe pokolenia, czerpać będziemy z Twoich mądrości, które spisałeś i nam – potomnym – zostawiłeś.